

ВІДГУК

офіційного опонента доктора економічних наук, доцента
Калашнікової Тетяни Вікторівни на дисертацію
Шибасєвої Наталії Володимирівни на тему: «**Організаційно-економічний механізм регуляторної політики в аграрній сфері**», подану на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук у спеціалізованій вченій раді Д 44.877.01 у Вищому навчальному закладі Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством

1. Актуальність теми дослідження та її зв'язок із науковими програмами, планами і темами

Виробництво продукції сільського господарства в Україні є одним з найважливіших видів економічної діяльності, що забезпечує продовольчу безпеку держави та значну частину її експортного потенціалу і валютних надходжень; створює передумови зростання доходів сільського населення та розвитку сільських територій. Трансформаційні зрушення в економіці країни, що обумовлені цілим рядом внутрішніх та зовнішніх чинників; активізація глобалізаційних процесів та офіційне визнання європейської інтеграції розвитку економіки України; посилення ролі вітчизняного аграрного сектора на світовому агропродовольчому ринку обумовлюють потребу у подальшому удосконаленні аграрної політики, підвищенні дієвості державного регулювання галузі, обґрунтуванні умов раціональної організації регуляторної політики в аграрній сфері.

Подальший розвиток аграрної сфери потребує розробки та наукового обґрунтування організаційно-економічного механізму регуляторної політики в аграрній сфері, удосконалення стратегічних і тактичних напрямів її реалізації за потреби підвищення конкурентоспроможності аграрних товаровиробників, дотримання соціальних та екологічних стандартів. Необхідність теоретичного, методологічного та практичного вирішення окреслених вище проблем засвідчують високу актуальність теми дисертації, її наукову і практичну значимість.

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до плану науково-дослідних робіт Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка за темами: «Формування механізму інноваційного розвитку та підвищення ефективності агропромислового виробництва в умовах глобалізації» (№ ДР 0110U006613, 2011-2015 рр.), у межах якої автором визначено роль регуляторної політики у забезпеченні інституційних умов економічного зростання та розроблено систему оцінки основних показників, що відображають ефективність організаційно-економічного механізму регуляторної політики в аграрній сфері;

«Теоретико-методологічне забезпечення сталого розвитку аграрного сектору в умовах глобалізації як основи продовольчої безпеки» (№ ДР 0116U005795, 2016-2020 рр.), в межах якої автором здійснено аналіз та обґрунтовано зміни, що відбулися в організаційно-економічному механізмі регуляторної політики аграрної сфери України, досліджено ефективність інструментів, методів, процедур організаційно-економічного механізму регуляторної політики на сучасному етапі та обґрунтовано пропозиції щодо його удосконалення.

Відмічене вище дає підстави стверджувати, що представлене дисертаційне дослідження Шибаєвої Н.В. «Організаційно-економічний механізм регуляторної політики в аграрній сфері» має суттєве наукове і практичне значення, а тема дослідження є безперечно актуальною.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації

Детальне ознайомлення з дисертацією, авторефератом та опублікованими працями Шибаєвої Н.В. дає підстави стверджувати, що наукові положення, висновки і рекомендації, що сформульовані в дисертації, мають достатній рівень обґрунтованості та достовірності. Вони викладені на належному теоретичному і методичному рівні з використанням сучасних наукових концепцій щодо процесів формування та реалізації організаційно-економічного механізму регуляторної політики в аграрній сфері змішаних економік ринкового типу.

Всі конкретні розрахунки ґрунтуються на достовірній та об'єктивній статистичній інформації. Інформаційною базою дослідження слугували законодавчі та нормативно-правові акти з питань державного регулювання економіки, аграрної сфери; дані Державної служби статистики України, зарубіжних та міжнародних агенцій, аналітичні звіти, огляди Міністерства аграрної політики та продовольства України, Рахункової палати України, зарубіжних країн, інституцій ЄС, НІСД України; праці вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів з проблематики державного регулювання економіки, аграрної та регуляторної політики; матеріали наукових та науково-практичних конференцій; звітність сільськогосподарських підприємств; дані особистих досліджень автора тощо.

Теоретичною основою дослідження слугували фундаментальні положення економічної теорії, державного регулювання сучасних змішаних економік ринкового типу, концепції регуляторної політики в аграрній сфері. Методологічну основу дослідження склали діалектичний та системний підходи до пізнання соціально-економічних процесів, наукові праці вітчизняних і зарубіжних економістів з державного регулювання національної економіки та її аграрної сфери. Дисертація ґрунтується на використанні різноманітних загальнонаукових, емпіричних та спеціальних методів дослідження а саме: єдності історичного та логічного, індукції та дедукції, системний, дихронний, статистичний, факторний, кореляційний та регресійний аналіз, графічний, типологічний, прогностичний та ін.

Чітка послідовність у постановці та вирішенні задач, сформульованих згідно мети дослідження, є підтвердженням наукової аргументованості та достатньої обґрунтованості основних положень і висновків, викладених у дисертації.

3. Оцінка змісту дисертації та завершеності наукового дослідження

Дисертація Шibaєвої Н.В. складається із вступу, 5 розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Основна частина роботи викладена на 370 сторінках комп'ютерного тексту, містить 58 таблиць, 32 рисунки та 8 додатків (22 сторінки). Список використаних джерел налічує 683 найменувань (55 сторінок). Структура дисертації повністю узгоджується з її назвою, метою і задачами дослідження.

У першому розділі «Теоретико-методологічні основи регуляторної політики в аграрній сфері» автором досліджено формування системи державного регулювання сучасних змішаних економік ринкового типу (С. 47-60), узагальнено теорії державної економічної політики (С. 74-79), визначено роль та місце регуляторної політики в системі державного регулювання економіки (С. 88-97), систематизовано концепції регуляторної політики в аграрній сфері (С. 109-115).

У другому розділі «Архітектоніка організаційно-економічного механізму функціонування та реалізації регуляторної політики в аграрній сфері та оцінка його ефективності» автором запропоновано методологічні засади дослідження архітектоніки організаційно-економічного механізму регуляторної політики в аграрній сфері на різних рівнях державного регулювання на основі виділення його інституційних, функціональних і процесних складників (С.156-161), обґрунтовано методологічні засади комплексної оцінки ефективності організаційно-економічного механізму регуляторної політики в аграрній сфері (С. 179-186), визначено особливості регуляторної політики в аграрній сфері України (С. 214-216).

У третьому розділі «Інституційні засади регуляторної політики в аграрній сфері» дисертантом здійснено аналіз інституційного середовища національної економіки та аграрної сфери (С. 236-242), визначено особливості інституційного середовища аграрної сфери (С. 240-247), уточнено роль організаційно-економічного механізму регуляторної політики у забезпеченні інституційних умов економічного зростання аграрної сфери (С. 270-274). Запропонований автором науковий підхід до визначення ролі організаційно-економічного механізму регуляторної політики у процесі забезпечення інституційної ефективності аграрної сфери, що полягає у зменшенні рівня трансакційних витрат в умовах функціонування формальних інститутів нижче за трансакційні витрати господарської діяльності в умовах функціонування неформальних інститутів (С. 271), дозволяє оцінити прогрес в інституціоналізації аграрної сфери.

У четвертому розділі «Досвід використання регуляторної політики у провідних країнах-членах Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР)» автором виявлено загальні тенденції регуляторної політики у

країнах-членах ОЕСР (С. 290-296), узагальнено досвід проведення регуляторної політики в аграрній сфері США, країн членів ЄС та країн-кандидатів до ЄС (С. 302-312, 333-339, 348-352), визначено першочергові кроки для адаптації організаційно-економічного механізму регуляторної політики України до практики ЄС (С. 313, 343-344, 353).

У п'ятому розділі «Концептуальні засади удосконалення організаційно-економічного механізму регуляторної політики України в аграрній сфері» автором уточнено специфіку важелів впливу організаційно-економічного механізму регуляторної політики за фінансовим напрямом, за напрямом реформування земельних відносин, за напрямом технічного регулювання аграрної сфери (С. 381-396, 402-404, 425-426). Дисертантом розроблено концептуальні основи трансформації організаційно-економічного механізму регуляторної політики в аграрній сфері з урахуванням його багаторівневості, наявних функціональних та інституційних можливостей, інтеграційних векторів розвитку економіки України (С. 436-442).

Висновки є обґрунтованими, мають науково-практичне значення та узгоджуються з метою і основними задачами дослідження. Структура роботи логічна і завершена. Зміст дисертації відповідає назві теми, засвідчує завершеність дослідження.

4. Ступінь новизни наукових положень дисертації

Наукова новизна одержаних результатів полягає у теоретичному, методологічному, методичному та практичному обґрунтуванні концептуальних засад удосконалення організаційно-економічного механізму регуляторної політики в аграрній сфері.

Основні результати дисертації, що відзначені науковою новизною, полягають у такому:

уперше:

обґрунтовано методологічний підхід до дослідження архітекtonіки організаційно-економічного механізму формування та реалізації регуляторної політики держави в аграрній сфері з розмежуванням його рівнів, інституційних і функціональних елементів, розкриттям взаємозв'язків між ними, що дає змогу забезпечити системність і комплексність у теоретичному відображенні й опрацюванні заходів удосконалення (С. 156-158);

запропоновано концептуальні складові удосконалення організаційно-економічного механізму регуляторної політики в аграрній сфері економіки України з урахуванням його багаторівневості й основних чинників впливу на ефективність його функціонування і розвитку, що дозволило обґрунтувати основні напрями підвищення ефективності регуляторної політики в аграрній сфері (С. 436 - 441);

обґрунтовано методологічні засади комплексної оцінки ефективності організаційно-економічного механізму регуляторної політики в аграрній сфері на основі системи показників, що характеризують реакцію аграрної сфери на регулюючі заходи держави в контексті прогресу у досягненні цілей сталого розвитку; цілей державних програм в аграрній сфері; інституційному

забезпеченні; показників тактичних заходів і витрат організаційно-економічного механізму регуляторної політики в аграрній сфері (С. 182-186);

удосконалено:

організаційно-економічні засади урахування концепції багатofункціональності сільського господарства в регуляторній політиці в аграрній сфері, які відрізняються від існуючих обґрунтуванням інструментів (субсидій і дотацій) і процедур (порядок розподілу), що закріплюють принцип крос-відповідності у програмах державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників, що дозволить забезпечити умови сталого розвитку аграрної сфери (С. 381-382);

концептуальний підхід до розробки заходів регуляторної політики, який, на відміну від існуючих, комбінує заходи вертикального та горизонтального її зрізів, що дозволило удосконалити регуляторні умови економічної діяльності та селективні заходи бюджетної, податкової, грошово-кредитної політик в аграрній сфері (С. 97-98, 209-210);

методичний підхід оцінювання ефективності інституційної складової організаційно-економічного механізму регуляторної політики, відмінністю якого є врахування динаміки трансакційних витрат на одиницю вартості сільськогосподарської продукції, що дає можливість ідентифікувати динаміку кількісного співставлення трансакційних витрат із трансформаційними як індикатора відносного рівня непродуктивних витрат, пов'язаних із недосконалістю інституційного середовища (С. 270);

теоретичний підхід до виділення етапів реформування національної системи технічного регулювання аграрної сфери, який, на відміну від існуючих, побудований за критерієм рушійних факторів реформування, що дозволило уточнити тенденції її розвитку та запропонувати оптимізаційні заходи щодо удосконалення організаційно-економічного механізму регуляторної політики, спрямовані на підвищення ефективності її застосування в аграрній сфері України (С. 409-411, 425);

набуло подальшого розвитку:

теоретико-методологічний підхід до дослідження сучасної регуляторної політики держави в аграрній сфері, в якому, на відміну від існуючих, поєднується синтезована теорія суспільної економіки, її нормативний напрям, що включає теорію суспільного інтересу, теорію захоплення, економічну теорію регулювання та позитивний напрям, представлений теорією ігор, теорією стратегічних взаємодій; це дозволило поглибити та розвинути теоретичні основи регуляторної політики в аграрній сфері (С. 114-115);

теоретичний підхід до визначення регуляторної політики, який, на відміну від існуючих, використовує її широке та вузьке розуміння: у широкому розумінні регуляторна політика розглядається як сукупність напрямів, форм, принципів, методів, інструментів, які застосовує держава у процесі державного регулювання економіки для досягнення цілей сталого розвитку; у вузькому розумінні регуляторна політика – складова та самостійний напрям економічної політики, що спрямований на реалізацію стратегічних і тактичних пріоритетів державного регулювання економіки на конкретному етапі шляхом визначення

економіко-правових основ господарських та адміністративних відносин органів державної влади, органів місцевого самоврядування, стейкхолдерів через застосування принципів, методів, інструментів, які є формоутворюючими для побудови інституційної матриці державного регулювання економіки й узгоджують взаємодію його суб'єктів; це дозволило удосконалити категоріально-понятійний апарат дослідження регуляторної політики (С. 88 - 89);

теоретичні засади дослідження трансмісійного впливу інструментів організаційно-економічного механізму регуляторної політики на аграрну сферу, що, на відміну від існуючих, розкриває канали його прямої (вплив на поведінку стейкхолдерів та функціонування і розвиток аграрної сфери) та зворотної дії (вплив стейкхолдерів на формування організаційно-економічного механізму регуляторної політики), конкретизує етапи впливу; це дозволило поглибити обґрунтованість регуляторних заходів держави в аграрній сфері (С. 215-216);

сутнісно-змістовне наповнення категорії «організаційно-економічний механізм регуляторної політики», яке, на відміну від існуючих, трактує його як сукупність принципів, методів, важелів, інструментів, що втілюються у формах проведення та реалізуються через систему зв'язків між суб'єктами й об'єктами регулювання із приводу вибору цілей регуляторної політики та засобів їх досягнення, що ґрунтуються на певній економічній концепції та забезпечують послідовність комплексу дій з досягнення стратегічних і тактичних цілей розвитку національної економіки, визначених у процесі узгодження інтересів суб'єктів регуляторної політики; це дозволило сформулювати теоретичне підґрунтя для удосконалення складових організаційно-економічного механізму (С.150-151);

теоретичний підхід до ідентифікації суперечностей регуляторної політики України в умовах низької ефективності інституалізації аграрної сфери, що, на відміну від існуючих, визначає відставання правового оформлення заходів регуляторної політики від потреб економічної практики, недотримання відповідності регуляторної діяльності наголошеним цілям розвитку аграрної сфери, незавершеність реформ за окремими напрямками, перманентні зміни умов надання державної фінансової підтримки та слабку кореляцію між обсягами підтримки та результатами господарювання, неусталену систему стимулів і санкцій за виконання/недотримання формальних правил економічної діяльності стейкхолдерами; це дозволило скорегувати методи й інструменти організаційно-економічного механізму регуляторної політики в аграрній сфері (С. 216);

науковий підхід до визначення ролі організаційно-економічного механізму регуляторної політики у процесі забезпечення інституційної ефективності аграрної сфери, що, на відміну від існуючих, ґрунтується на зменшенні рівня трансакційних витрат в умовах функціонування формальних інститутів (які забезпечують чіткі, прозорі, стабільні, спрямовані на субстанціональну раціональність правила взаємодій) нижче за трансакційні витрати господарської діяльності в умовах функціонування неформальних інститутів; це дозволило

сформулювати передумови досягнення інституційної ефективності аграрної сфери (С. 271-272);

концептуальні засади адаптації організаційно-економічного механізму регуляторної політики України до спільної аграрної політики ЄС, що, на відміну від існуючих, ґрунтуються на виокремленні регуляторної складової спільної аграрної політики країн-членів ЄС і визначенні провідної тенденції її сучасного розвитку: запровадження та використання принципів, інструментів, притаманних «розумному регулюванню» за незмінності стратегічних цілей і дотриманні базових законодавчих процедур демократичного процесу в інтеграційному угрупованні; це сприяє реалізації євроінтеграційних планів України (С. 343-344);

наукове обґрунтування функціонального призначення мораторію на продаж земель сільськогосподарського призначення як інструмента організаційно-економічного механізму регуляторної політики, що, на відміну від існуючих, визначає його як допоміжний інструмент регулювання земельних відносин, обумовлений несформованістю нормативно-правової бази для запровадження ринкового обігу земель сільськогосподарського призначення та який у довгостроковому періоді зумовлює посилення невизначеності функціонування аграрної сфери (С. 404);

концептуальні засади запровадження державно-суспільно-приватного партнерства у структуру організаційно-економічного механізму регуляторної політики, що, на відміну від існуючих, враховують потенціал фондрайзінгу громад, суспільних і професійних організацій, мережевих об'єднань та визначають організаційно-економічні основи формування такого партнерства; це дозволило розв'язати проблеми соціального, економічного й екологічного розвитку аграрної сфери через концентрацію ресурсів органів виконавчої влади, стейкхолдерів (С. 397-398).

5. Практичне значення одержаних результатів

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що в дисертації розроблено обґрунтовані пропозиції щодо удосконалення організаційно-економічного механізму регуляторної політики України в аграрній сфері. Пропозиції та рекомендації автора щодо комплексного підходу до забезпечення організаційно-економічного механізму регуляторної політики в аграрному секторі з урахуванням потенційних можливостей галузі, закордонного досвіду, особливостей інституційного середовища використані у практичній діяльності Департаменту стратегії та економічного розвитку Міністерства аграрної політики та продовольства України (довідка № 37-11-15/15441 від 13.06.2018 р.). Запропонований мобілізаційний метод реалізації інвестиційних проектів соціально-економічної та екологічної спрямованості врахований і використовується у практичній діяльності Департаменту агропромислового розвитку Харківської обласної державної адміністрації (довідка № 07-27/07/1295 від 19.06.2018 р.). Пропозиції щодо удосконалення інформаційного забезпечення заходів регуляторної політики схвалені та впроваджуються у діяльність відділу агропромислового розвитку Вовчанської

районної державної адміністрації (довідка № 56/02-18 від 02.03.2018 р.). Рекомендації щодо форм децентралізації у регулюванні земельних відносин, методів стимулювання зони екологічного фокусу враховано у діяльності Красноградської районної державної адміністрації (довідка № 07-76 від 20.04.2018 р.). Запропоновані дисертантом методи оцінки результатів ефективності регуляторної політики застосовано у діяльності управління агропромислового розвитку Зміївської районної державної адміністрації (довідка № 64 від 19.03.2018 р.).

Результати дослідження використовуються у навчальному процесі Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка під час викладання дисциплін «Державне регулювання економіки», «Державне регулювання в агробізнесі», «Мікро- та макроекономіка», «Історія економіки та економічної думки», «Міжнародні економічні відносини та світове господарство» (довідка № 04-109 від 26.04.2018 р.).

6. Повнота викладу в опублікованих працях наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Результати дисертації Шибаєвої Н.В. опубліковані у 41 науковій праці, у тому числі в 3 монографіях, з яких 1 одноосібна; 6 статтях, які включені до міжнародних наукометричних баз та наукових періодичних видань інших держав; 17 статтях у наукових фахових виданнях, 15 публікаціях, які додатково відображають наукові результати дисертації. Загальний обсяг робіт, опублікованих за темою дисертації, складає 40,4 друк. арк., з яких особисто автору належить 38,3 друк. арк.

Кількість, обсяг, зміст та якість опублікованих наукових праць достатньо повно висвітлюють отримані автором в дисертації результати, відповідають вимогам Міністерства освіти і науки України щодо публікацій основного змісту дисертації на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством та надають авторові право публічного захисту дисертації.

Особистий внесок здобувача у колективних працях відображено у переліку публікацій, які наведено в авторефераті. Основні наукові розробки, ідеї щодо використання представлених у роботі теоретико-концептуальних положень, методичних засад, прикладного інструментарію, а також загальні наукові положення і практичні результати доповідалися докторантом на дванадцяти науково-практичних конференціях різного рівня.

7. Відповідність дисертації встановленим вимогам

Матеріал дисертації викладено з дотриманням загальноприйнятих вимог щодо написання даного виду робіт. Зміст дисертації характеризується цілісністю, завершеністю, логічною послідовністю і конкретністю викладеного матеріалу. У роботі раціонально поєднані теоретичні та методологічні аспекти висвітлення проблеми з конкретними практичними пропозиціями та

методичними рекомендаціями, які характеризуються відповідним рівнем їх обґрунтованості.

Аналіз дисертації дає підстави до висновку, що за змістом, рівнем теоретичної і практичної наукової розробки досліджуваної проблеми, а також за оформленням дисертація повністю відповідає вимогам МОН України до докторських дисертацій за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

8. Оцінка ідентичності змісту автореферату та основних положень дисертації

Зміст автореферату, який оформлено згідно вимог Міністерства освіти і науки України, ідентично узагальнює та відображає основні положення, висновки і рекомендації, викладені у дисертації. Найявною є ідентичність основних наукових положень і наукового внеску здобувача. Наукові положення, висновки і рекомендації, репрезентовані в авторефераті, належним чином розкриті та обґрунтовані у самій роботі.

9. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

Відзначаючи належний теоретико-методологічний та методичний рівень дисертації, позитивно оцінюючи наукове і практичне значення її результатів, вважаємо за доцільне вказати на окремі дискусійні положення, що мають місце в роботі та зробити деякі зауваження:

1. У розділі 1.1 при дослідженні державного регулювання та його сучасної трансформації в економіках ринкового типу (С. 40-61), на нашу думку, недоцільним є подання цифрового матеріалу у формі таблиць та рисунків (табл. 1.1-1.3, рис. 1.1, 1.2). Дисертанту доречно було обмежитись текстовим викладенням необхідних даних та розмістити відповідний табличний і графічний матеріал в додатках.

2. Схвально оцінюючи міждисциплінарний підхід дисертанта до посилення теоретичного базису дослідження шляхом використання синтезу нормативного напрямку економічної теорії як методологічної основи для визначення заходів регуляторної політики в аграрній сфері (С. 114), тим не менш, вважаємо недостатньо обґрунтованою пропозицію автора щодо використання теоретико-ігрового моделювання процесу прийняття рішень про регулювання з метою розширення можливостей прогнозування розвитку аграрної сфери (С.111-112). На наш погляд, робота значно виграла б, якби автор розглянув також практичні аспекти застосування даного методу.

3. На С. 211-212 дисертації та у додатку Б автор наводить результати кореляційно-регресійної моделі залежності доданої вартості сільськогосподарської продукції від ряду факторів. Вважаємо, що потребує обґрунтування як вибір даних факторів, так і використання при побудові множинної регресії у якості одного із факторів видатків із Державного бюджету на пряму підтримку з огляду на те, що аналіз здійснювався за період 2010-2017 рр., протягом якого левова частка державної підтримки надходила до підприємств через пільги з ПДВ, тобто через непряму підтримку. Для

коректного застосування регресійного аналізу при дослідженні причинно-наслідкових зв'язків доречно було врахувати обсяги як прямої, так і непрямої підтримки галузі.

4. Здійснену в роботі теоретичну інтерпретацію трансмісійного впливу інструментів організаційно-економічного механізму регуляторної політики на аграрну сферу (С. 215-216) варто було підсилити більш широким застосуванням статистичних методів.

5. До безсумнівних здобутків даної роботи слід віднести ґрунтовне опрацювання досвіду САП ЄС (С. 314-344), в результаті чого автор пропонує закріпити принцип крос-відповідності і у перелік вимог до сільськогосподарських товаровиробників, що є потенційними отримувачами державної підтримки включити стандарти щодо навколишнього середовища, безпеки харчових продуктів, здоров'я рослин і тварин відповідно до концепції багатофункціональності сільського господарства (С. 381-382). Підтримуючи дану пропозицію, тим не менш, вважаємо, що з огляду на концепцію сталого розвитку, поряд з економічною та екологічною складовими слід враховувати також соціальну складову. З огляду на це перелік вимог доречно доповнити дотриманням певних соціальних стандартів.

6. При дослідженні регулятивного впливу на аграрний сектор автор зосереджує увагу на діяльності центральних органів влади та аналізі програм фінансування з Державного бюджету (С. 378-380). Проте з огляду на визначений курс на децентралізацію, суттєві зміни у формуванні місцевих бюджетів, при розробці моделі удосконалення організаційно-економічного механізму регуляторної політики за фінансовим напрямом (рис. 5.1) бажано було більше уваги приділити перерозподілу регулюючого впливу між центральними та місцевими органами влади (інституціями) з наданням рекомендацій щодо розподілу цілей, повноважень, джерел фінансування конкретних програм підтримки з метою забезпечення сталого розвитку аграрної сфери.

Однак вказані зауваження не знижують наукової цінності дисертації, не змінюють загальної високої оцінки теоретичного і практичного значення отриманих результатів, а слугують лише стимулом до подальших досліджень дисертанта у цій проблематиці.

10. Загальна оцінка дисертації

Дисертація Шibaєвої Наталії Володимирівни на тему: «Організаційно-економічний механізм регуляторної політики в аграрній сфері» є завершеною самостійною науковою працею, виконана на актуальну тему і достатньо повно відображає сутність отриманого при виконанні дослідження нового вирішення сформульованої наукової проблеми. Мета роботи досягнута, а поставлені в ній задачі в цілому виконані. Дисертація містить нові науково-обґрунтовані положення і розробки, що мають теоретико-методологічне та методичне значення, а також практичну цінність щодо вирішення наукової проблеми удосконалення організаційно-економічного механізму регуляторної політики України в аграрній сфері.

За своїм змістом, науково-прикладною сутністю та оформленням дисертація «Організаційно-економічний механізм регуляторної політики в аграрній сфері» відповідає вимогам пунктів 9, 10, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року №567 (зі змінами і доповненнями) та паспорту спеціальності 08.00.03 – економіка та управління національним господарством, а її автор – Шibaєва Наталія Володимирівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри фінансів
Харківського національного
аграрного університету
ім. В.В. Докучаєва

Т.В. Калашнікова

Т.В. Калашнікова

Т.В. Калашнікова
Підпис _____ засвідчується
Керівник відділу діловодства і канцелярії

Т.В. Калашнікова
Т. Маршала
_____ 20 19 р.